

УЧИТЕЛЬ ЯК СУБ'ЄКТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Лектор: Біляковська О.О., професор кафедри загальної педагогіки та
педагогіки вищої школи*

Довго сам навчайся, якщо хочеш навчати інших. У всіх науках та мистецтвах плодом є правильна практика.
Григорій Сковорода

Головні питання лекційного заняття

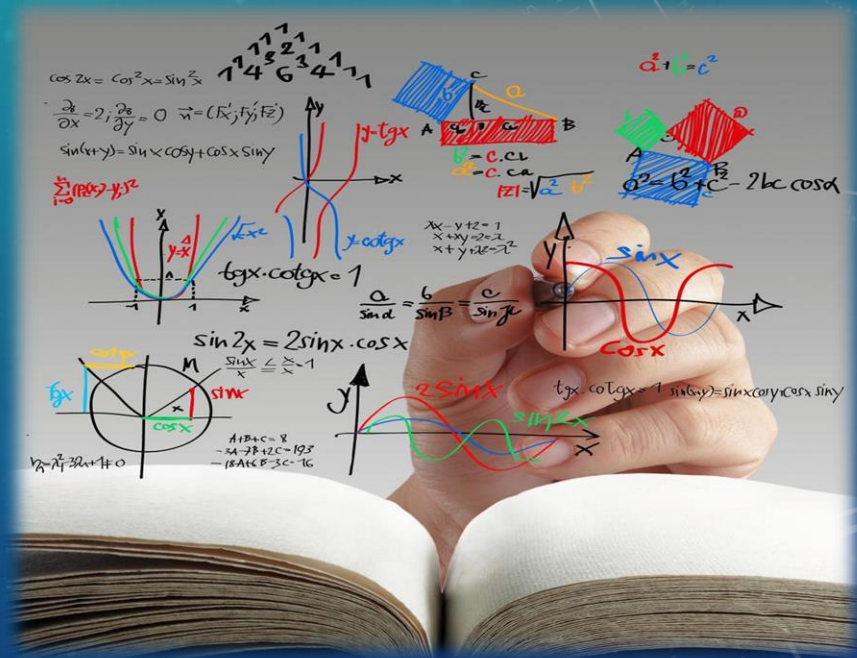
- Професійно зумовлені вимоги до особистості вчителя.
- Професійна готовність до педагогічної діяльності, її компоненти. Професіограма вчителя.
- Професійно-особистісні якості сучасного вчителя, їх взаємозв'язок. Спрямованість учителя: соціально-моральна, професійно-педагогічна, пізнавальна.

Учитель як суб'єкт педагогічної діяльності

«Освіта завжди дуже важлива у будь-якому суспільстві, і роль учителя в ній ключова. Так було дві тисячі років тому, і так буде й за дві тисячі років. Технічні засоби, звичайно, змінюють багато моментів у навчанні, але найголовніше залишається. Учитель продовжує бути з учнем один-на-один. Саме він його готує до майбутньої цивілізації. І тому робота вчителя закарбовується у віках і продовжує бути актуальною».

Пауль Пшенічка, відомий вчитель фізики/астрономії, переможець премії Global Teacher Prize Ukraine, 2017.

Найкращий вчитель України Пауль Пшенічка про роботу в школі, виховання, політику, освіту своєї мрії...
<https://bukinfo.com.ua/interv-yu/naykrashchyy-vchytel-ukrajiny-paul-pshenichka-pro-robotu-v-shkoli-vyhovannya-polityku-osvitu-svoyeji-mriji-verbovku-kgb-ta-ulyublenyy-beregomet>

Найважливішим явищем у школі, найповчальнішим предметом, найживішим прикладом для учня є сам учитель.
А. Дістервег

На посади педагогічних працівників приймаються особи, які мають педагогічну освіту, вищу освіту та/або професійну кваліфікацію, вільно володіють державною мовою, моральні якості та фізичний і психічний стан здоров'я яких дозволяють виконувати професійні обов'язки.

Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020)

Основна мета професійної діяльності

Організація навчання, виховання та розвитку учнів шляхом формування компетентностей, необхідних для успішної самореалізації та продовження навчання, світогляду, а також розвитку інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей учнів.

Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти»

Учитель як суб'єкт педагогічної діяльності

Позиція (лат. positio, від pono – розміщую, ставлю) **педагога** – система сформованих настанов і ціннісних орієнтацій, ставлень і оцінок світу, педагогічної діяльності, педагогічних явищ, які визначають характер діяльності, поведінки, спілкування вчителя, його місце та роль у професійній діяльності та повсякденному житті.

Учителями повинні бути люди чесні, діяльні і працюючі; не тільки для годиться, а й насправді вони повинні бути живими взірцями чеснот, що їх вони мають прищепити іншим.

Я.А. Коменський

Сукупність професійно зумовлених вимог до вчителя (Г. Мешко)

Результат і показник якості підготовки, що реалізується та перевіряється у діяльності (О. Отич)

Професійна готовність до педагогічної діяльності

Інтегративна особистісна якість і істотна передумова ефективності діяльності після закінчення ЗВО (С. Гончаренко)

Інтегроване особистісне утворення, що характеризується обраною прогнозованою активністю особистості під час підготовки і введення в діяльність (А. Линенко)

Компоненти професійної готовності

Мотиваційний

- мотиви;
ставлення до
педагогічної
діяльності

Когнітивний

- сформованість
теоретико-
методологічних,
професійно-
практичних
знань

Процесуальний

- наявність умінь
і навичок до
професійної
діяльності

Рефлексивний

- самооцінка
власних
можливостей,
аналіз,
самоаналіз
навчально-
пізнавальної
діяльності,
аналітичне
мислення

...Вчительство... Велике діло любові, терпеливості й абнегації.

Іван Франко

Професіограма (лат. professio – спеціальність і грец. gramma – риска, написання) – опис професійно важливих якостей, кваліфікаційних вимог, спеціальних теоретичних знань та практичних умінь, медичних протипоказань, необхідних фахівцю для успішного виконання своєї діяльності.

Професіограма особистості вчителя – ідеальний портрет учителя, зразок, еталон, у якому представлені якості особистості, якими він має володіти, а також знання, уміння, навички, необхідні для виконання педагогічних функцій.

Учитель творить людину. Ці мудрі й ваговиті слова можна сказати тільки про матір і батька.

В. Сухомлинський

- *«Професіограма – це ідеальна модель вчителя, яка висвітлює якості особистості, знання, вміння та навички для виконання функції педагога» (В. Шовкун)*
- *Значний внесок у розроблення професіограми вчителя зробив В. Сухомлинський. «Що означає хороший вчитель?» запитує видатний педагог і дає відповідь у праці «Павлиська середня школа»...*

КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІОГРАМИ

(За О. Дубасенюк)

Загально-професійні якості

- Методико-теоретичні знання (конкретної навчальної дисципліни)
- Практичні вміння (конкретної навчальної дисципліни)
- Аналітичні, прогностичні, проєктивні, рефлексивні вміння

Соціально-гуманістичні якості

- Гнучкість
- Емпатійність
- Комунікативність

Морально-вольові якості

- Цілеспрямованість
- Ініціативність
- Самостійність
- Наполегливість

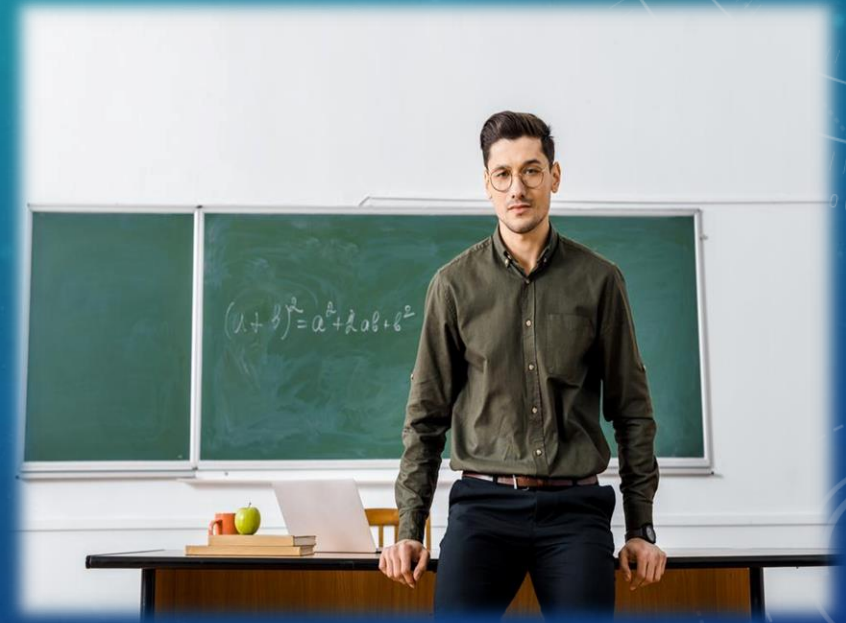
*...Щоб відкрити перед учнями іскорку знань, учителю треба
ввібрати море світла, ні на хвилю не відходячи від променів вічно
сяючого сонця знань людської мудрості.*

В. Сухомлинський

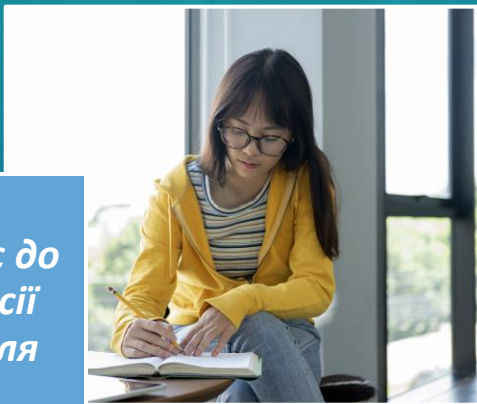
СОЦІАЛЬНО-МОРАЛЬНА СПРЯМОВАНІСТЬ

«Найголовніша дорога людського виховання є переконання, а на переконання можна діяти тільки переконаннями. Будь-яка програма викладання, будь-яка метода виховання, якою б хорошою вона не була, не перейшовши у переконання вихователя, залишиться мертвою буквою, що не має ніякої сили дійсності. Найбільш брутальний контроль у цій справі не допоможе. Вихователь ніколи не може бути сліпим виконавцем інструкції: не зігріта теплотою його особистого переконання, вона не може мати жодної сили» (К. Ушинський).

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ

*Інтерес до
професії
вчителя*

*Педагогічне
покликання*

*Педагогічні
нахили*

ПІЗНАВАЛЬНА СПРЯМОВАНІСТЬ

Професіоналізм

Педагогічна культура

Педагогічна майстерність

Педагогічна творчість

Посередній учитель викладає. Хороший учитель пояснює. Видатний вчитель показує. Великий учитель надихає.
Вільям Д. Уорд

Педагогічна майстерність — це синтез наукових знань, умінь і навичок, методичного мистецтва і особистісних якостей педагога.

Педагогічна майстерність — це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі (І. Зязюн).

Педагогічна майстерність ґрунтується на високому фаховому рівні педагога, його високій загальній культурі та педагогічному досвіді.

У чому різниця між хорошим і великим учителем? Хороший учитель розвиває здібності учня до межі, великий учитель відразу бачить цю межу.

М. Каллас

Компоненти педагогічної майстерності

Гуманістична спрямованість

Професійна компетентність

Педагогічні здібності

Педагогічна техніка

ГУМАНІСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ

Вихователь повинен прагнути пізнати людину такою, якою вона є в дійсності, з усіма її слабкостями і в усій її величі, з усіма її буденними, дрібними потребами і з усіма її великими духовними вимогами... Тоді тільки буде він спроможний черпати в самій природі людини засоби виховного впливу, а засоби ці величезні!

К. Ушинський

Учитель повинен прагнути удосконалювати свої дидактичні знання і навички. Суть освіти значно більшою мірою полягає у всезагальності й універсальності поглядів, ніж у кількості знань.

А. Дістервег

Професійна компетентність – основа педагогічної майстерності

Зміст компонента становлять:

- глибокі професійні знання, навички та вміння;
- знання у галузі психології та педагогіки;
- досконала методика здійснення навчально-виховних заходів.

Педагогіка – не наука, а мистецтво, – найобширніше, складне, найвище й найнеобхідніше з усіх мистецтв. Як мистецтво, воно, крім знань, вимагає здібності й нахилу, і як мистецтво ж, воно прагне до ідеала...

К. Ушинський

Учитель готується до гарного уроку все життя... Така духовна і філософська основа нашого фаху і технологія нашої праці.
В. Сухомлинський

Педагогічна техніка — це вміння використовувати психофізичний апарат як інструмент виховного впливу, це прийоми володіння собою (своїм організмом, настроєм, мовленням, увагою й уявою) і прийоми впливу на інших (вербальними й невербальними засобами).

Педагогічна техніка — володіння комплексом прийомів, який допомагає вчителеві глибше, яскравіше, талановіше виявити себе і досягти оптимальних результатів у роботі.

У справжнього вчителя – найважче і найрадісніше життя, трепетно хвилююча і болісно складна творчість, незбагненно тонкі і вічно вдосконалювані інструменти, якими він діє на людську душу.
В. Сухомлинський

Професійна творчість охоплює всі аспекти діяльності вчителя.

Основою творчості вчителя є професійно-педагогічне мислення, яке передбачає цілісне бачення педагогічної ситуації, її системний аналіз і творчу гнучку побудову варіантів виходу з неї, нестандартний, пошуковий та інноваційний підхід до організації і здійснення навчально-виховного процесу, постійне його вдосконалення.

*Війни виграють не генерали, війни виграють шкільні вчителі та
парафіяльні священники.
Отто фон Бісмарк*

- Головний тренд у сучасній освіті – це зміна людей, які починають працювати вчителями. І зміна ролей, які вони виконують в освіті.*
- Сучасний український вчитель має сам бути учнем. Адже розвиток – це найбільший дар для кожного. І тільки коли ми інвестуємо в кращу версію себе, зможемо приносити користь іншим.*
- У найпотужніших країн світу є розуміння, що від освіти безпосередньо залежить розвиток їхніх держав. Наслідки освіти неможливо відчувати вже сьогодні, а лише з наступним поколінням. Саме тому вчителі мають величезну відповідальність перед суспільством. Бо вони готують дітей для тих професій, які сьогодні можуть навіть не існувати.*

*Олександр Елькін,
натхненник та організатор руху EdCamp в Україні*

